

2023-03-22

TJÄNSTESKRIVELSE
Dnr KFKS 2023 - 00182

Kommunstyrelsen

Remiss - Statens ansvar för det svenska flygplatssystemet – för tillgänglighet och beredskap (DS 2023:3)

Yttrande till Landsbyggs- och Infrastrukturdepartementet

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskottutskott föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Kommunstyrelsen antar förslag till yttrande i enlighet med bilaga 1 till tjänsteskrivelsen daterad den 23 mars 2023.

Sammanfattning av ärendet

Regeringskansliet genom Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet har bjudit in Nacka kommun att yttra sig över betänkandet *statens ansvar för det svenska flygtransportssystemet – för tillgänglighet och beredskap (Ds 2023:3)*. I betänkandet framgår förslag som främst berör ett utökat statligt basutbud för att säkerställa luftfartens tillgänglighet till fler regioner samt att nätet av beredskapsflygplatser bör utvidgas och utvecklas. Förslag som lyfts fram är att öka det nationella utbudet av flygplatser för att kunna öka staten luftfartens tillgänglighet till fler regioner. Det innebär att fler medborgare och en större del av näringslivet har en tryggad försörjning av flygplatsinfrastruktur för framtiden. Betänkandet föreslår också att regeringen ger Trafikverket i uppdrag att vidareutveckla en modell och process som möjliggör ett utökat regionalt inflytande och möjlighet att föreslå och finansiera flyglinjer med allmän trafikplikt. För att tillgodose behov av samhällsviktigt flyg föreslås att nätet av beredskapsplatser bör öka (från 10 till förslagsvis 33 stycken). Det ger en bättre tillgänglighet, spridning och geografisk yttäckning för samhällsviktig luftfart, så som exempelvis polismyndighet, kustbevakning, sjukvård, försvarsmakten).

Beslut om att anta förslag till yttrande innebär inga ekonomiska konsekvenser och innebär inte heller några särskilda konsekvenser för barn.

Ärendet

Regeringskansliet genom Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet har bjudit in Nacka kommun att yttra sig över betänkandet *statens ansvar för det svenska flygtransportssystemet – för tillgänglighet och beredskap (Ds 2023:3)*. Remissvaren ska ha kommit in till Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet senast den ???2023.

Ärendet hanteras av kommunstyrelsens arbetsutskott. Ett yttrande föreslås därefter antas av kommunstyrelsen.

Bakgrund

Under de senaste åren har det genomförts flertalet statliga utredningar som berört hela eller delar av flygplatssystemet. År 2014 utreddes förutsättningarna för en nedläggning av Bromma flygplats och 2017 presenterade regeringen en flygstrategi. Under 2021 togs ett underlag fram för avveckling av Bromma flygplats och under 2022 var uppdraget att ta fram en plan för utveckling av Arlanda flygplats.

Nu senast har statsrådet Tomas Eneroth beslutat den 30 maj 2022 att tillkalla en så kallad bokstavsutredare med uppdrag att utreda och ta fram förslag till inriktning för statens ansvar för flygplatser i Sverige. Betänkandet *statens ansvar för det svenska flygtransportssystemet – för tillgänglighet och beredskap (Ds 2023:3)* är utredarens redovisning av sitt uppdrag. I remissen vill regeringen ha synpunkter på förslagen och bedömningarna i rapporten.

Utredarens uppdrag

Utredarens uppdrag har varit att utreda och ta fram förslag till inriktning för statens ansvar för flygplatser i Sverige. Uppdraget innebär analys och även förslag till en mer långsiktigt hållbar inriktning för statens ansvar för flygplatserna i Sverige så att behoven av grundläggande tillgänglighet för medborgare, näringsliv och samhällsviktigt flyg tillgodoses i hela landet. Uppdraget omfattar det nationella basutbudet av flygplatser och de statliga finansiella stöden till icke statliga flygplatser. Förslag och bedömningar utgår från de transportpolitiska målen och ska vara i linje med klimatmålen vilket bland annat innebär att förslagen ska bidra till omställning till fossilfritt flyg. Bedömningar och förslag utgår också från de tidigare genomförda utredningarna som beskrivits ovan. Där utöver har även Trafikverkets rapporter beaktats (Beredskapsflygplatser för att säkra samhällsviktiga flygtransporter, 2021:152 respektive 2021:223)

Utredarens huvudsakliga förslag

I betänkandet framgår förslag som främst berör ett utökat statligt basutbud för att säkerställa luftfartens tillgänglighet till fler regioner samt att nätet av beredskapsflygplatser bör utvidgas och utvecklas. Nedan nämns främst de förslag som bedöms vara relevanta för Nacka kommun.

Ökad rådighet för staten över flygplatssystemet samt ett utökat basutbud

Statens åtaganden innebär redan idag att staten äger, förvaltar och driver flygplatser, ger statliga bidrag till icke statliga flygplatser, lämnar ersättning till beredskapsflygplatser samt handlar upp flygtrafik som inte kan bära sig kommersiellt. För att fortsatt möjliggöra detta och samtidigt säkerställa den grundläggande tillgängligheten nationellt samt för att möta miljö- och klimatutmaningar finns behov att staten tar ett mer samlat grepp över flygplatserna.

Ett viktigt steg i den riktningen enligt betänkandet är att öka det nationella basutbudet från idag 10 platser till 13 - 14 platser. Flygplatsen i Skellefteå bör omgående läggas till i det nationella basutbudet. Vilka ytterligare flygplatser som bör tillkomma föreslås utredas vidare. I och med detta säkerställer staten luftfartens tillgänglighet till fler regioner. Det innebär att fler medborgare och en större del av näringslivet har en tryggad försörjning av flygplatsinfrastruktur för framtiden.

Swedavia AB föreslås även framöver ha till uppdrag att finansiera, äga, driva och utveckla flygplatser med tillhörande byggnader och anläggningar samt kommersiella tjänster och produkter med anknytning till flygplatsverksamheten. Bolaget bör också som idag inte utan regeringens godkännande kunna lägga ned eller överlåta någon flygplats som ingår i det fastställda basutbudet. Betänkandet förslår att bolaget ska ha ett utökat basutbud av flygplatser samt beredskap för att ta emot samhällsviktig luftfart vid alla sina flygplatser vilket beskrivs utförligare nedan (Nätet av beredskapsflygplatser utvidgas och utvecklas).

Ett ökat regionalt inflytande för flyglinjer

Idag är det staten, genom Trafikverket, som avgör vilka flyglinjer som ska omfattas av allmän trafikplikt. I betänkandet framgår att det från regionalt håll har visats intresse för att kunna påverka och samråda kring upphandling av flygtrafik. Regionerna har ansvar för den regionala utvecklingen. Flygplatser och flyglinjer är viktigt för regionens utveckling bland annat avseende näringsliv, etablering av företag och arbetstillfällen, kompetensförsörjning och samhällsservice. Regioner ansvarar också för kollektivtrafik och andra trafikslag. Utredaren konstaterar att Trafikverkets beslut om allmän trafikplikt och upphandling av flyglinjer har betydelse för olika regioner i och med att det påverkar tillgänglighet till och från regionerna respektive Stockholm. Därmed finns det skäl att ge regionerna större inflytande eller påverkan inför beslut om flyglinjer.

Betänkandet föreslår att regeringen ger Trafikverket i uppdrag att vidareutveckla en modell och process som möjliggör ett utökat regionalt inflytande och möjlighet att föreslå och finansiera flyglinjer med allmän trafikplikt (sid 243 kap 8.6). Det innebär att Trafikverket fortsatt är beslutande myndighet men i större utsträckning i dialog med regionala myndigheter. Regionerna ges möjlighet att komplettera utbudet i förhållande till det utbud som följer av det statliga åtagandet. Det förutsätter dock att en regional medfinansiering sker.

Stöd till icke statliga flygplatser bör ökas och villkoras

För att säkerställa viktig infrastruktur och samhällsviktig verksamhet för Sverige bör staten öka stöd till de icke statliga flygplatserna. Det har skett viss återhämtning efter minskat flygande under covid-pandemin men de geopolitiska förutsättningarna försämrats genom bland annat invasion i Ukraina. Detta påverkar möjligheten att driva icke statliga flygplatser vilket utredaren anser vara en risk för att medborgare, näringsliv och samhällsviktigt flyg får en försämrad tillgänglighet. Mot bakgrund av detta föreslår utredaren att det ges fortsatt stöd men att stödsystemet struktureras om och förenas med villkor för flygplatserna.

Stöd bör ges till verksamhet vid flygplats med flyglinjer med allmän trafikplikt samt stöd för de flygplatser som har avtal om beredskap för samhällsviktig luftfart. Flygplatser som ingår i båda kategorierna ges endast ett stöd (statligt ägda innefattas inte av stödet). Mot bakgrund av detta föreslås att regionernas möjlighet genom länsplanen fördela statligt stöd till strategiskt viktiga flygplatser bör upphöra. I stället bör en möjlighet ges för stöd till de flygplatser som kommer att ingå i ett statligt nät av beredskapsplatser. Till viss del kommer det att beröra samma flygplatser som tidigare fått del av stöd via länsplanen. Det viktiga enligt utredaren är att säkerställa hållbart nät av beredskapsflygplatser.

För att flygplatserna ska kunna ta del av dessa bidrag bör vissa villkor uppfyllas. Det handlar om villkor kring hur flygplatserna bedriver hållbar och fossilfri verksamhet, har god tillgänglighet, har en hög effektivitet samt förmåga att hålla en god beredskap (sid 239, kap 8.5).

Nätet av beredskapsflygplatser utvidgas och utvecklas

För att tillgodose behov av samhällsviktigt flyg anser utredaren att nätet av beredskapsplatser bör öka (från 10 till förslagsvis 33 stycken). Det ger en bättre tillgänglighet, spridning och geografisk yttäckning för samhällsviktig luftfart, så som exempelvis polismyndighet, kustbevakning, sjukvård, försvarsmakten). De flygplatser som ingår i ett nät av beredskapsflygplatser bör ha beredskap för att öppna upp sina flygplatser utanför ordinarie öppettider för samhällsviktig luftfart som inte omfattas av linjefart och chartertrafik. Flygplatserna bör ha beredskap att inom en timme öppna flygplatsen utanför ordinarie öppettider. De som ingår som beredskapsflygplats bör enligt utredaren erhålla ersättning för att kunna hålla denna beredskap.

Utredaren föreslår att regeringen ger Trafikverket att i samverkan med Transportstyrelsen analysera och bedöma de ekonomiska konsekvenserna för de flygplatser som utses till beredskaps- respektive reservberedskapsflygplatser. Utredaren föreslår att nuvarande beredskapsavtal utvecklas och bör gälla från och med 2030. Vidare menar utredaren att Sjöfartsverket bör ges i uppdrag att vara nationell kontaktpunkt för det statliga nätet av beredskapsflygplatser. Betänkandet framhåller också vikten av ett utökat samarbete med beredskapsflygplatser med Danmark, Finland och Norge.

Utredaren lyfter också behov av samordning med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, förslag om investeringsprogram för att stärka det civila försvaret. MSB menar att det bör finnas finansiering för en mer robust kommunal transportinfrastruktur för att kunna genomföra beredskapsinvesteringar, exempelvis anpassning av kommunala flygplatser med hänsyn till totalförsvarets krav. Fungerande och tillgängliga flygplatser är av stor betydelse för såväl det militära som för civila försvaret. (sid 263 - 297).

Utredaren föreslår också ett nät med helikopterflygplatser med Point-in-Space - procedurer (koncept som tagits fram enbart för helikopter för att öka möjlighet till flyg under dåligt väder och ökad flygsäkerheten för helikopterpiloten) etableras och säkerställs för samhällsviktig luftfart. Vidare föreslår utredaren ett statligt stöd för en

sådan utveckling. Utredaren anser att Trafikverket bör ges i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter säkerställa att det finns ett sådant nätverk.

Förslag till yttrande

Remissbetänkandet berör Nacka kommun till begränsad del, men kommunen vill lämna följande synpunkter:

Nacka kommun instämmer i att tillgänglighet till infrastruktur och där bland flygtrafik är viktig för såväl ekonomisk utveckling, fler arbetstillfällen och kompetensutveckling, bostadsförsörjning som regional utveckling. Stockholmsregionen är en viktig tillväxtmotor för resten av Sverige och för spridning av innovationer och utbyte av tankar och idéer mellan regioner. Nacka instämmer vidare i att det är viktigt med väl fungerande flygtrafik såväl nationellt som internationellt och att Arlanda (och Bromma) utgör ett viktigt nav för flygplatssystemet. De snabba flygförbindelserna ger näringslivet tillgång till kompetens, kapital, leverantörer, kunder och marknader i andra delar av landet eller i andra delar av världen. Flyglinjerna via Arlanda har alltså påverkan på utvecklingen och tillväxten för hela landet.

Vidare ställer sig kommunen positiv till att basutbud av flyglinjer utökas då det ytterligare förstärker att fler medborgare och en större del av näringslivet har en tryggad försörjning av flygplatsinfrastruktur för framtiden. Kommunen ställer sig också positiv till förslag om att Trafikverket ges i uppdrag att vidareutveckla modell och process som möjliggör utökad dialog med regionala myndigheter vad gäller flyglinjer med allmän trafikplikt. Kommunen vill framföra att det ökade regionala inflytandet tydligt behöver belysas så det inte enbart innebär inflytande och diskussion kring ett kompletterande utbud utöver det statliga basutbudet. Formerna för eventuell medfinansiering måste också belysas närmare.

Nacka kommun instämmer i vikten av att ha utökad beredskap för samhällsviktigt flyg. Kommunen vill också framföra betydelsen av nät för helikopterflygplatser. Stockholmsregionen är vidsträckt och behöver förses med möjligheter för att kunna möta behovet inte minst avseende sjukhustransporter.

Nacka kommun anser också att det är viktigt att flygplatserna och flygtrafiken bedrivs hållbart och i linje med Sveriges klimatmål bland annat genom att möjliggöra för utveckling av fossilfritt flyg.

Ekonomiska konsekvenser

Beslut om att anta förslag till yttrande innebär inga ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Förslag till beslut bedöms inte innebära några särskilda konsekvenser för barn.

Bilagor

1. Förslag till yttrande
2. Sammanfattning Ds 2023:3, för det fullständiga betänkandet se [Microsoft Word - Flygplatsutredningen \(regeringen.se\)](#)

Ann-Christin Rudström
Enhetschef
Enheten för strategisk stadsutveckling

Roger Björk
Stadsutvecklingsstrateg
Enheten för strategisk stadsutveckling